

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Konsumentenheten

Remissyttrande över förslag till EU-förordning om leksakers säkerhet

Konsumentverket tillstyrker förslaget och lämnar följande synpunkter.

Produktkrav gällande psykologiska och mentala hälsorisker

Artikel 5.2 innehåller ett nytt stagande om att leksaker inte ska ge upphov till risker för den psykologiska och mentala hälsan. I skäl 14 nämns denna nya riskkategori endast i samband med digitala leksaker, trots att någon sådan begränsning inte finns i artikeln. Konsumentverket förordar att det tydliggörs att den nya riskkategorin ska beaktas i förhållande till alla typer av leksaker, oavsett om de är digitala eller inte.

Leksakers överensstämmelse med kraven

CE-märkning av varuställ

Artikel 16 innehåller ett sedan tidigare befintligt undantag från CE-märkningskravet för varor som säljs i varuställ. Något motsvarande undantag för varningar och databärare finns inte i förordningen.

Leksaker som säljs i varuställ kommer att behöva vara märkta med databärare och, i många fall, även varningar. Undantaget för CE-märket framstår därmed som omotiverat. Konsumentverket förordar att undantaget för varuställ i artikel 16.1 tredje stycket utgår.

Piktogram för varningar

Artikel 16.3 innebär att tillverkarna kommer att kunna märka sina leksaker med ett piktogram i stället för med texten ”varning”. Konsumentverket har inte några principiella invändningar mot detta, men noterar samtidigt att skälet

bakom införandet av piktogrammet anges vara att ordet ”varning” inte ska behöva översättas till olika språk. I de flesta fall där varningar krävs kommer märkningsskyldigheten inte enbart att kunna uppfyllas genom piktogram. Även om varningspiktogrammet i bilaga III punkten 1 förenas med piktogrammet i punkten 2 krävs därtill, liksom idag, att den specifika risken kortfattat anges i textform. Denna text kommer, liksom andra obligatoriska varningstexter som framgår av bilaga III, att kräva översättning till olika språk.

Som artikel 16.3 och bilaga III punkten 1 för närvarande är utformade får tillverkaren välja ett eget varningspiktogram. Det kan komma att göra det svårare för konsumenterna att identifiera varningar från olika tillverkare. Konsumentverket förordar att piktogrammet i bilaga III punkten 1 görs obligatoriskt.

Produktpasset

Allmänt

Konsumentverket bedömer att produktpasset har goda förutsättningar att effektivisera marknadskontrollen. Eftersom förslaget baseras på den modell och de tekniska förutsättningar som framgår av det ännu inte slutförhandlade förslaget till ekodesignförordning är det för närvarande inte möjligt att lämna fullständiga synpunkter på detaljerna i förslaget.

Förslaget möjliggör förvanskning och förfalskning av produktpassens innehåll

Såsom förslaget i artikel 18 för närvarande är utformat bygger det på att den ekonomiska aktören själv ombesörjer lagringen av och åtkomsten till den data som ingår i produktpasset. Konsumentverket kan inte se att förslaget innehåller mekanismer som hindrar den ekonomiska aktören från att förvanska eller förfalska informationen. Det kan även bli möjligt för aktören att göra rättelser av informationen i efterhand utan att detta är spårbart. Det är i dag relativt vanligt att EG-försäkringar om överensstämmelse utfärdas på felaktiga eller falska grunder. Enligt Konsumentverkets mening bör det därför övervägas att låta det register som avses i artikel 19 även innehålla själva informationen i produktpasset.

Produktpassets synlighet vid distanshandel

Av artikel 17.1 i förslaget framgår att tillverkaren är skyldig att skapa ett produktpass för varje leksak som släpps ut på marknaden. Av artikel 17.5 framgår att databäraren (”data carrier”) ska vara tydligt synlig för konsumenten före köp som sker på distans. Som förslaget är utformat synes skyldigheten åvila tillverkaren ensam, vilket sannolikt inte är avsikten.

Skyldigheten att göra databäraren tillräckligt synlig i distanshandeln bör åvila den ekonomiska aktör som bjuder ut varan till försäljning. Såväl tillverkare som importörer och distributörer kan komma att göra detta. Konsumentverket förordar därför att skyldigheten stryks i artikel 17.5 och i stället införs under artikel 7, 9 och 10.

Automatiska kontroller av produktpass

Det kan förutses att de tilltänkta automatiska kontrollerna av produktpassen kommer att leda till mångdubbelt fler ingripanden än i dagsläget. Med nuvarande regelverk är det marknadskontrollmyndigheterna som fattar beslut i varje enskilt fall när leksakerna i en importsändning inte överensstämmer med lagstiftningens krav. Varje sådant ärende kräver samverkan och ett betydande mått av manuell hantering i kontakterna mellan Tullverket och Konsumentverket. I den mån ärendeantalet mångdubblas sker således en mångdubbling av resursåtgången för ärendehantering.

Såvitt Konsumentverket förstår är det möjligt att Tullverket kommer att få befogenhet att avvisa tulldeklarationen när ett produktpass saknas eller inte överensstämmer med kraven. Detta framstår, förutsatt att det är korrekt uppfattat, som en effektivare lösning än att marknadskontrollmyndigheterna ska besluta i frågan efter samverkan med Tullverket i varje enskilt fall.

Fortsatt behov av fysiska tullkontroller

Enligt Konsumentverkets uppfattning undanröjer förslaget om produktpass inte risken för att ekonomiska aktörer felaktigt deklarerar leksaker som andra typer av varor i syfte att undgå kontroll. Som framgått ovan finns det även en risk att innehållet i produktpassen förfalskas.

Konsumentverket vill därför framhålla att det även fortsatt kommer att finnas ett stort behov av fysiska kontroller av leksaker i importsändningar, oaktat det förhållandet att de automatiska kontrollerna av produktpassen kan förväntas effektivisera marknadskontrollen som sådan.

Säkerhetsbedömning i samband med bedömning av överensstämmelse

I skäl 24 till förslaget anges att det finns en avsikt att låta återstående risker ("residual risks") omhändertas genom varningar till föräldrar med flera. Förslagets artiklar innehåller dock inte någon reglering av detta. Konsumentverket förordar att frågan regleras inom ramen för artikel 21.

Konsumentverket har även noterat att artikel 21.2 c, som har en motsvarighet i det nuvarande direktivet, formulerats på ett tydligare sätt än tidigare men att

det alltså är oklart vilken grad av relevans som krävs för att säkerhetsbedömningen ska behöva uppdateras.

Marknadskontrollåtgärdernas omfattning vid misstanke om risk

Artikel 41.1 innehåller, i likhet med det nuvarande direktivet, en bestämmelse som innebär att marknadskontrollmyndigheterna ska kontrollera samtliga förordningens krav om det finns anledning att tro att leksaken utgör en risk för säkerhet eller hälsa.

Det har på senare tid uppstått en diskussion i vissa medlemsstater om huruvida denna regel innebär att samtliga krav alltid ska kontrolleras eller om enbart de kontroller behöver utföras som krävs för att konstatera risken och tillse att tillräckliga åtgärder vidtas. Frågan har stor praktisk betydelse, eftersom kostnaderna för utredningen av varje enskild leksak ökar väsentligt om såväl mekaniska, fysikaliska, kemiska och elektriska krav samt brännbarhetskrav och krav på mental och psykologisk säkerhet måste utredas i varje ärende.

Enligt Konsumentverkets mening är det sällan motiverat att kontrollera alla förekommande krav när en leksak misstänks medföra en risk. I de flesta fall står det på ett relativt tidigt stadium klart vilka risker som aktualiseras och vilka åtgärder – exempelvis upphörande med försäljning och återkallelse – som behöver vidtas. Med hänsyn till att frågan har uppstått i vissa medlemsstater bör det göras ett klagörande kring detta i förordningen.

Förfarande i fråga om skyddsåtgärder

Artikel 42 i förslaget innehåller ett förfarande i fråga om skyddsåtgärder. Det idag gällande förfarandet fungerar, enligt Konsumentverkets erfarenheter, inte tillräckligt effektivt. De ärenden om skyddsåtgärder som Konsumentverket för närvarande handlägger på leksaksområdet har pågått i mer än sex år utan att EU-kommissionen tagit ställning i de frågor som är föremål för bedömning. Ett viktigt skäl till detta är att förfarandet för skyddsåtgärder inte innehåller tydliga tidsfrister inom vilka olika åtgärder ska vidtas. Konsumentverkets förordar att sådana tidsfrister införs.

Försiktighetsprincipen bör komma till uttryck i en artikel

Försiktighetsprincipen är en av flera allmänna EU-rättsliga principer som aktualiseras vid tillämpningen av unionens produktlagstiftning. I förslaget kommer principen emellertid enbart till uttryck i skäl 9.

Konsumentverket förordar att försiktighetsprincipen uttryckligen tas in i någon av förordningens artiklar. En väl införd reglering av principen leder till en

omkastning av bevisbördan som är av värde när nya oprövade teknologier används i leksaker och när det gäller idag okända risker för barns mentala hälsa. En strikt tillämpning av försiktighetsprincipen leder till att tillverkaren blir skyldig att visa att leksaken är säker.

Detta yttrande har beslutats av biträdande konsumentombudsmannen Kristofer Johannesson. I handläggningen har också utredarna Marlene Gustavsson och Jens Hagberg samt föredragande juristen Bettina Lechner deltagit.

.....
Kristofer Johannesson
beslutande

.....
Bettina Lechner
föredragande